

بررسی رابطه هوش معنوی و فشار روانی در کارکنان مرد یگان ویژه نیروی انتظامی شهرستان اهواز

پوریا یزدی زاده^۱ ، یوسف حاجی باقری فروشانی^۲ ، فاطمه سجیراتی^۳ ، محمدعابدی مطلق^۴ صنم مرادیان پور^۵ ، سمیه نبهانی^۶

^۱ دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی مدرس موسسه غیرانتفاعی جهاد دانشگاهی خوزستان ACECR

^۲ دانشجوی کارشناسی روانشناسی بالینی موسسه غیرانتفاعی جهاد دانشگاهی خوزستان ACECR

^۳ دانشجوی کارشناسی روانشناسی بالینی موسسه غیرانتفاعی جهاد دانشگاهی خوزستان ACECR

^۴ دانشجوی کارشناسی روانشناسی بالینی موسسه غیرانتفاعی جهاد دانشگاهی خوزستان ACECR

^۵ دانشجوی کارشناسی روانشناسی بالینی موسسه غیرانتفاعی جهاد دانشگاهی خوزستان ACECR

^۶ دانشجوی کارشناسی روانشناسی بالینی موسسه غیرانتفاعی جهاد دانشگاهی خوزستان ACECR

چکیده :

پژوهش حاضر بررسی رابطه هوش معنوی و فشار روانی در کارکنان مرد یگان ویژه نیروی انتظامی شهرستان اهواز بود. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل کلیه کارکنان مرد واحد عملیات شهرستان اهواز بود که از این بین ۱۳۱ نفر به صورت نمونه گیری تصادفی انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. ابزار جمع اوری اطلاعات شامل مقیاس ۴۴ سوالی هوش معنوی جهت سنجش هوش معنوی و پرسشنامه ۳۶ سوالی فشار روانی مارکهام جهت سنجش فشار روانی نمونه حاضر بود. تحقیق با طرح همبستگی صورت گرفت. با استفاده از روشهای آمار توصیفی و ضریب همبستگی پیرسون و در سطح آلفا ۰۰۵. داده ها مورد تحلیل و بررسی قرار گرفتند. نتایج نشان داد بین هوش معنوی و فشار روانی همبستگی منفی معنی داری وجود دارد بدین معنی که هر چه میزان هوش معنوی بیشتر می بود نمره ی فشار روانی کاهش می یافت.

کلید واژه ها : فشار روانی ، هوش معنوی ، کارکنان یگان ویژه

مقدمه :

فشار روانی^۱ از ریشه لاتین *stringi* به معنی محکم فشردن مشتق شده است و در معنی واکنش جسمانی و روانی در برابر محرکها یا خواسته هاست. یافته های بالینی نشان می دهد که فشار روانی ناشی از رویداد های پر فشار شغلی و زندگی روزمره به تدریج فعالیت سیستم های مختلف بدن از جمله سیستم ایمنی را تحت تاثیر قرار داده و می تواند آن ها را تضعیف و مختل سازد. متغیر های گوناگونی این تاثیر را تعدیل و یا تقویت نموده و در نتیجه انسان به دلیل تضعیف سیستم ایمنی بدن مستعد ابتلا به بیماری های روانی و جسمانی می شود (فاطمی و همکاران، ۱۳۹۳). استرس به عنوان یک اختلال مهم که سلامت روانی فرد را به مخاطره می اندازد شناخته شده و در سطح وسیع تر آن موجب اختلال های اضطرابی می گردد،

^۱ دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی مدرس موسسه غیرانتفاعی جهاد دانشگاهی خوزستان ACECR

^۲ دانشجوی کارشناسی روانشناسی بالینی موسسه غیرانتفاعی جهاد دانشگاهی خوزستان ACECR

^۳ دانشجوی کارشناسی روانشناسی بالینی موسسه غیرانتفاعی جهاد دانشگاهی خوزستان ACECR

^۴ دانشجوی کارشناسی روانشناسی بالینی موسسه غیرانتفاعی جهاد دانشگاهی خوزستان ACECR

^۵ دانشجوی کارشناسی روانشناسی بالینی موسسه غیرانتفاعی جهاد دانشگاهی خوزستان ACECR

^۶ دانشجوی کارشناسی روانشناسی بالینی موسسه غیرانتفاعی جهاد دانشگاهی خوزستان ACECR

شایع ترین اختلال روانی در تمام گروه های سنی است و شیوع آن ۲/۳ الی ۳/۷ در کل جمعیت ذکر شده است و عامل مهم در بروز برخی مشکلات اجتماعی، فرهنگی و خانوادگی به حساب می آید (سومز^۸ و گلدنر^۹، ۲۰۰۶). هوش معنوی^{۱۰}، توانایی به کارگیری و بروز منابع، ارزش ها کیفیت های معنوی است؛ به گونه ای که بتواند کارکرد روزانه آسایش (سلامت جسمی و روحی) را ارتقا دهد (آمرام^{۱۱}، ۲۰۰۷). هوش معنوی به عنوان یکی از مفاهیم جدید هوش، در بردارنده نوعی سازگاری و رفتار حل مسئله است که بالاترین سطوح رشد را در حیطه های مختلف شناختی، اخلاقی، هیجانی و بین فردی را شامل می شود و فرد را در جهت هماهنگی با پدیده های اطراف و دستیابی به یکپارچگی درونی و بیرونی یاری می نماید (غباری بناب و همکاران، ۱۳۸۷). مؤلفه های هوش معنوی (ایمونز^{۱۲}، ۲۰۰۰):

۱- ظرفیت برای تعالی: کمال گرایی^{۱۳} مهم ترین مؤلفه هوش معنوی است و تعالی و کمال به معنای حرکت به سوی اوج، مرزهای فراتر از جهان فیزیکی و آگاهی عمیق از خودمان است.

۲- توانایی برای تجربه ی حالت های هوشیاری عمیق: توانایی برای تجربه حالت های هوشیاری عمیق و غیرمعمول از ویژگی های مهم معنویت است و همچنین عرفان آگاهی از واقعیت غائی است، یک حس یگانگی و وحدت که مرز تمام اشیاء و پدیده ها ناپدید می شود و یک کلیت واحد به وجود می آید.

۳- توانایی خدایی کردن و تقدس بخشیدن به امور روزانه: یعنی تمام اموری که فرد انجام می دهد علاوه بر یک هدف اختصاصی، یک هدف کلی و مقدس هم دارد.

۴- توانایی برای سود بردن از منابع معنوی برای حل مسائل: چهارمین مؤلفه ی هوش معنوی به رابطه بین دین و معنویت با مهارت های حل مسئله اشاره دارد.

۵- ظرفیت پرهیزکاری (تقوی داشتن): پنجمین مؤلفه هوش معنوی صفات پرهیزکارانه، رفتارهایی مانند بخشش، شکرگزاری، ایثار و فداکاری، عشق مقدس است

در تحقیقاتی همچون معلمی (۱۳۸۹) با موضوع بررسی رابطه سلامت روان، هوش معنوی و افکار ناکارآمد در دانشجویان دانشگاه سیستان و بلوچستان به این نتیجه رسیدند که بین هوش معنوی و سلامت روان همبستگی منفی و معناداری وجود دارد. همچنین آزاد مرزآبادی و همکاران (۱۳۹۲) با موضوع رابطه بین معنویت سازمانی، هوش معنوی با استرس شغلی کارکنان یک دانشگاه نظامی به این نتیجه رسیدند که هوش معنوی با استرس شغلی رابطه منفی و معناداری داشت. در پژوهشی دیگر بیرامی و همکاران (۱۳۹۲) با موضوع نقش هوش معنوی در پیش بینی استرس ادراک شده، اضطراب و افسردگی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان به این نتیجه رسیدند که هوش معنوی با استرس ادراک شده، اضطراب و افسردگی رابطه منفی و معناداری دارد.

هدف از انجام پژوهش حاضر بررسی این موضوع بود که آیا میان هوش معنوی و فشار روانی کارکنان یگان ویژه که عمدتاً با آشوب، خطر و مواردی از این دست سروکار دارند، رابطه ای وجود دارد یا خیر؟ آیا هوش معنوی می تواند شاخص تعیین

⁸ Somez

⁹ Goldner

¹⁰ Spiritual intelligence

¹¹ Amram.Y

^{۱۲} Aymvnz

^{۱۳} Perfectionism

کننده ای در وضعیت روانشناختی افرادی باشد که عمدتاً شرایط پرفشاری را در محل کار انتخاب می کنند؟ بنابراین تنها فرضیه پژوهش از قرار زیر است. بین هوش معنوی و فشارروانی کارکنان مرد یگان ویژه نیروی انتظامی شهرستان اهواز رابطه معنی داری وجود دارد.

روش:

شیوه پژوهش حاضر با استفاده از طرح همبستگی انجام شده است. جامعه آماری شامل کلیه کارکنان مرد واحد عملیات یگان ویژه شهرستان اهواز بود که در سال ۱۳۹۴ در این بخش مشغول به کار بودند. از این بین تعداد ۱۳۱ نفر به صورت نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. ابزار اندازه گیری شامل دو پرسشنامه جهت سنجش هوش معنوی و میزان فشار روانی بود که به شرح زیر است:

الف) مقیاس هوش معنوی ۱۴: یک ابزار خودگزارشی است که توسط امرام و درایر^{۱۵} در سال ۲۰۰۷ ساخته شد و شامل دو فرم کوتاه و بلند است که فرم بلند آن دارای ۸۳ آیتم و فرم کوتاه آن شامل ۴۴ آیتم است که با افزودن یک سوال ملاک به آیتم های فرم کوتاه در مجموع، فرم کوتاه این پرسشنامه ۴۵ آیتم دارد. برای سنجش سازگاری درونی مقیاس و خرده مقیاسها آلفای کرنباخ (۰/۹۷) محاسبه شد که ضریب پایایی نسبتاً بالایی بود. همچنین روایی این آزمون از یک نمونه ۲۴۰ نفری بدست آمد که فرم کوتاه با نمرات فرم بلند ISIS همبستگی (۰/۹۹) را نشان داد.

ب) پرسشنامه فشارروانی مارکهام: این پرسشنامه ۳۶ سوالی در سال ۱۹۹۲ توسط اورسولا مارکهام^{۱۶} به منظور سنجش تنیدگی روانی - هیجانی تدوین گردید که توسط دکتر حسن پاشا شریفی ترجمه و با شرایط فرهنگی ایران منطبق شد. اعتبار این پرسشنامه توسط عباسی و پهلوان (۱۳۷۶) با استفاده از روش آلفای کرنباخ معادل ۰/۸۳ گزارش کردند.

شیوه تحلیل داده ها: با استفاده از روشهای آمار توصیفی همچون فراوانی، میانگین، انحراف استاندارد، واریانس و همچنین ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون، یافته ها مورد تحلیل و بررسی قرار گرفتند.

یافته ها:

یافته های تحقیق در دو بخش الف) یافته های توصیفی، ب) یافته های مربوط به فرضیه های پژوهش ارائه می شود:

الف) یافته های توصیفی: جدول شماره ۱: توزیع فراوانی داده ها

متغیر	آماره	فراوانی	فراوانی درصدی	فراوانی تراکمی
هوش معنوی	نمره ۷۰ تا ۱۱۰	۹	۶,۹	۹
	نمره ۱۱۱ تا ۱۵۰	۲۸	۲۱,۴	۳۷
	نمره ۱۵۱ تا ۱۹۰	۷۹	۶۰,۳	۱۱۶
	نمره ۱۹۰ به بالا	۱۵	۱۱,۴	۱۳۱
جمع کل		۱۳۱	۱۰۰	

¹⁴ Integrated Spiritual Intelligence Scale

¹⁵ Amram & Dryer

¹⁶ Ursula Markham

فشار روانی	۳۴	۲۶	۳۴
نمره ۱۰ تا ۱۷	۸۷	۴۰,۴	۵۳
نمره ۱۸ تا ۲۵	۱۲۱	۲۶	۳۴
نمره ۲۶ تا ۳۳	۱۳۱	۷,۶	۱۰
جمع کل		۱۰۰	۱۳۱

جدول شماره ۲ یافته های توصیفی را در کل نمونه

متغیر	آماره	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	واریانس
هوش معنوی	۱۳۱	۱۶۲,۳۵۱	۲۵,۵۰۵	۶۵۰,۵۰۵	
فشار روانی	۱۳۱	۲۲,۷۴۸	۶,۷۳	۴۵,۲۹۲	

(ب) یافته های مربوط به فرضیه های پژوهش:

جدول شماره ۳ ضریب همبستگی پیرسون

رابطه	تعداد N	ضریب همبستگی r	آلفا α	معنی داری p
هوش معنوی با فشار روانی	۱۳۱	-.۴۹۸	.۰۱	معنی دار است

(۱) فرضیه پژوهش: هوش معنوی با فشار روانی رابطه معکوس و معنی داری دارد. بدین معنی که با افزایش نمره ی هوش معنوی نمره فشار روانی در نمونه مورد بررسی کاهش می یابد.

بحث و نتیجه گیری:

یافته های پژوهش حاضر در نشان داد که ارتباط میان هوش معنوی و فشار روانی منفی و معنی دار است، بدین معنی که با افزایش نمره ی هوش معنوی نمره فشار روانی کاهش می یابد. این یافته با نتایجی همچون (غباری بناب و همکاران، ۱۳۸۷) ، معلمی (۱۳۸۹) ، آزاد مرزآبادی و همکاران (۱۳۹۲) و بیرامی و همکاران (۱۳۹۲) همسو و هم جهت بود. دلیل بدست آمدن این نتیجه به نظری رسد که شاخص هوش معنوی می تواند شاخص معتبری برای پیش بینی فشارروانی می باشد. از دلایل احتمالی دیگر بدست آمدن این نتیجه می توان گفت افرادی که از هوش معنوی بالاتری برخوردارند به سه دلیل از سلامت بالاتری برخوردارند: اول اینکه دین یک سامانه باور منسجم ایجاد می کند که باعث می شود افراد برای زندگی معنا پیدا کنند و به آینده امیدوار باشند. باورهای معنوی به افراد امکان می دهد که به ناملاپمات، فشارهای روانی و فقدان های گریز ناپذیر که در زندگی رخ می دهند معنا دهند و به زندگی بعدی که همراه با آرامش است امیدوار و خوش بین باشند. دوم اینکه، حضور درامور مذهبی، برای افراد حمایت اجتماعی فراهم می آورد و سوم اینکه، باور های معنوی اغلب با سبک زندگی سالم تری همراه است (کار، ۱۷، ۲۰۰۴). همچنین هوش معنوی باعث ایجاد معنی و هدف برای زندگی می شود. افرادی

که احساس معناداری و هدف زندگی را داشته باشند، در زمان بحران بهتر با شرایط کنار می آیند و امید به خدا آنان را قادر می سازد که آشفتگی روانی کمتری را تجربه نمایند (سیم^{۱۸}، ۲۰۱۱).

پیشنهادها: بهتر است که همین پژوهش با استفاده از نمونه وسیعتر و جامعه آماری متفاوت تری، صورت پذیرد. همچنین اگر این موضوع با سایر کارکنان سازمانهایی که فشار روانی بیشتری را تجربه می کنند، صورت پذیرد نتایج جالبتری ممکن است حاصل شود.

منابع:

- آزاد مرزآبادی، اسفندیار، هوشمندجا، منیجه، پورخلیل، مجید (۱۳۹۲). رابطه بین معنویت سازمانی و هوش معنوی با استرس شغلی کارکنان یک دانشگاه نظامی، مجله طب نظامی، دوره ۱۵، شماره ۱، بهار ۱۳۹۲، ص ۴۳-۵۰.
- بیرامی، منصور، موحدی، یزدان، موحدی، معصومه (۱۳۹۲). نقش هوش معنوی در پیش بینی استرس ادراک شده، اضطراب و افسردگی دانشجویان دانشجویان علوم پزشکی لرستان، مجله دانشگاه علوم پزشکی بابل، دوره ۱۶، شماره ۱، دی ۱۳۹۲، ص ۵۶-۶۲.
- عبدالله زاده، حسن (۱۳۸۶). ساخت مقیاس هوش معنوی در دانشجویان دانشگاه پیام نور. سازمان آزمون یار پویا.
- غباری بناب، باقر (۱۳۸۷). بررسی مقایسه ای رابطه ی مقیاس تجربه معنوی و مقیاس تعالی معنوی در پیش بینی افسردگی دانشجویان.
- معلمی، صدیقه (۱۳۸۹). بررسی رابطه سلامت روان، هوش معنوی و افکار ناکارآمد در دانشجویان دانشگاه سیستان و بلوچستان، دوره ۱۲، شماره ۴۸، دی و بهمن ۱۳۸۹، ص ۷۲۰-۹.
- میرمسعود فاطمی، محمد زارع، فاطمه خرازی افرا، محمد خرازی فرا. بررسی رابطه بین رشد معنویت و چگونگی مقابله با شرایط استرس زا در بین اینترن های رشته پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی واحد پزشکی تهران (مجله علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی دوره ۲۴، شماره ۱، بهار ۹۳، صفحات ۴۹ تا ۵۳).

Amram, Y. (2007). The Seven Dimensions of Spiritual Intelligence: An Ecumenical Grounded Theory. Paper presented at the 115th Annual (August 2007) Conference of the American Psychological Association, San Francisco.

-Emmons , R. A. (2000). Is Spirituality an intelligence ? Motivation , Cognition and the psychology of ultimate Concern. The International Journal for the psychology of Religion , 10 (1) , 3- 26.